

**Peter Kolšek**

*Poker pri Savici*

Šalamunovemu *Pokru* se je očitno primerilo nekaj tako velikega, kot se je Prešernovemu *Krstu pri Savici*, ki je izšel natanko sto trideset let pred njim. V obeh primerih gre za globinski rez v nacionalno literarno telo, za nenehno odprto živo rano – in za avtorsko dejanje, ki je nedvomno preseгло ambicijo samih avtorjev. Razumljivo, da gre obakrat za razmeroma osamljen literarni pojav, brez čvrste opore v tradiciji in brez ustreznega nadaljevanja. In jasno je, da gre za strukturno zelo različni besedili, katerih istost je smiselno iskati le v poglavitnem – to pa je isti prostor slovenske literarne mitologije in isti prostor narodnozgodovinskih realitet.

V duhovno središče obeh tekstov je namreč položeno vprašanje o smislu slovenstva. *Krst pri Savici* utemeljuje ta smisel retroaktivno, s pogledom v historični začetek, *Poker* pa se izreka o njem iz perspektive nerazvidne in negotove prihodnosti. Prešernov Črtomir vstopa – ne brez velike notranje izgube in preobrazbe, ki jo od njega zahteva odpoved *veri očetov* – v nastajajoči evropski (in svetovni) civilizacijski krog. Šalamunov pesniški jaz počne tisoč let kasneje natanko isto: zapušča svoje *pleme* in se izseljuje v svet, v isti civilizacijski krog. Tudi on ne brez trpljenja, saj prestopa v *svet ostrih robov*. Črtomir se je dal krstiti ob jutranji zori (novega sveta) in ob izviru reke, Šalamunov »junak« ponovi dejanje s partijo *pokra*, na neopredeljivem kraju, toda sredi *mrka* (določenega zgodovinskega sveta). Prešernov svet je hierarhično čist in čvrst, teleološki, v njem k radikalni spremembi konkretne življenjske danosti prisiljujejo t. i. objektivne okoliščine, Šalamunov je zgrajen na hazardskem naključju vrednostnih

zaporedij, zato je za izselitev dovolj – in pravzaprav nujna – *utrujenost* od *podobe* njegovega lastnega plemena. Dve epohalno (in eksistencialno) zaporedni domovini slovenstva.

Šalamunov *Poker* je torej neka ponovitev Prešernovega *Krsta*. Bolje rečeno – korektura prvotne adaptacije na svet. Črtomir je razsežnost svojega novega univerzalizma izpričeval z evangeljskim aktivizmom, Šalamunov pesniški subjekt se udejanja – tudi v avtobiografsko otipljivih oblikah – v razsežjih sodobne informacijske in duhovne globalizacije. Resignirani, na golo funkcijo reducirani Črtomir je popeljal Slovence v svet, Šalamunov poudarjeni in svet použivajoči ego je pripeljal svet domov; tak je moder(nističn)i način izselitve. V obeh primerih pa je pri delu temeljna ideja harmonizacije rodu, plemena, naroda s svetom.

Prešernova poezija je nastajala v mejah filozofsko in znanstveno prepoznavnega, obvladljivega sveta. Njena značilnost je implozija eksistencialnih, estetskih in zgodovinskih realitet, njen esteticizem je kljub okušanju *pekla in nebes* podrejen logosu besede in jezika. Šalamunova se napaja iz nepreglednega in neobvladljivega kaosa prostih korelacij, ki pomenijo celoto sveta v – edino mogoči – ireduktibilni obliki, njena značilnost je eksplozija v vesolje jezika. Zato Šalamunova poezija potrebuje boga, stabilen okvir, princip znosnega reda, četudi, na začetku, kot ironično *višje zrenje*, in pozneje (in vedno bolj) kot nekakšno energetsko polno božjo prezenco, ki ni predaleč od Prešernovega agnostičnega panteizma.

Šalamunova poezija, ki se ne napaja pri izviri *Savice*, ampak si *oko*, s katerim zaobjema svet, *izdere iz globin močvirja*, vidi nedvomno dlje, kot je bilo mogoče videti iz Prešernove grape; vidi, hoče videti, svet v celoti, njegovo podobo po veliki korekturi s *Pokrom*, po novi adaptaciji slovenstva, po bolečem *tapeciranju* subjekta. Zato je obsojena na inflatornost pogledov, ki si je Prešernova ni mogla in ne znala privoščiti, o tem ne priča, med drugim, le ena sama knjiga *Poezij*. Šalamunovih trideset knjig pa ne pripoveduje samo o tem, da je razmerje med domom in svetom pod obnebjem t. i. metafizičnega nihilizma mnogo bolj nepregledno, ampak tudi o tem, da gre vendarle »zgolj« za ponovitev, za revalorizacijo temeljnega iniciacijskega akta, s katerim je *pleme* najprej postalo (svetovni) narod in nato narod (moderna) nacija.

S Šalamunovim *Pokrom* je t. i. prešernovska struktura slovenske poezije

nedvomno razpadla – in to tako, da jo *Poker* pravzaprav simulira. Šalamunova poezija »hoče« biti to, kar je Prešernova (bila), zato ni čudno, da se je nikjer neposredno ne dotakne, tako kot se, seveda s parodijo, dotika nekaterih drugih izpostavljenih mest slovenske duhovne zgodovine. Prešernu ni pravzaprav mogel slediti nihče, komaj kdo je poskušal. To je bila »moška doba« slovenske poezije, ki se je sklenila najkasneje s Kocbekom, s časom Šalamunovega nastopa. Šalamunu skušajo danes slediti mnogi; gre za prevladujočo generacijsko težnjo, ki je pripeljala do nekakšne feminilnosti postšalamunovske poezije.

To seveda ne spremeni dejstva, da je bil »Poker pri Savici« odigran iz avtentične stiske (*plemena*). In da gre za partijo, pri kateri je končni izkupiček bistveno večji od vložka.